

Disertační práce doktoranda Štěpána Ježka

Oponentský posudek – předkládá prof. Ivan Štraus

Disertační práce MgA. Štěpána Ježka nese výstižný název **Didaktika smyčcového kvarteta**. Ačkoli jsou české země považovány za živnou půdu pro vznik světově proslulých kvartet, cestu, jíž lze dojít na vrcholový orbit úspěšnosti dosud nikdo **v úplnosti** nepopsal. Doktorandova práce je tedy prvním takovým návodem v českém jazyce, počínaje stabilizací ansámbly, toužícího učinit kvartetní hru celoživotním posláním a zaměstnáním, až po jeho umělecko - profesionální výkony.

Práce ostatních českých autorů se týkají dílčích elementů výchovy smyčcových kvartet. Ale teprve Štěpán Ježek definuje množství prvků, jimiž je nutno se zabývat na cestě k mistrovství v souhrnu. Jeho práce obnáší 198 stran, včetně seznamů literatury – knih, diplomových prací, odborných článků a online zdrojů. Kromě šesti českých a jednoho německého jsou ostatní prameny anglické, tedy v jazyce, jímž Ježek vládne nadstandartním způsobem, jsa kvartetním speakerem doma i v zahraničí.

Práce má 9 kapitol. Po úvodním vysvětlení důvodů výběru tématu následuje Historie vzniku fenoménu smyčcového kvartetu. Zde Ježek rozebírá tvorbu Haydnovu, Mozartovu a tři fáze vývoje smyčcového kvartetu v díle L.v.Beethovena.

Další kapitola je věnována intonaci. Autor ji rozebírá jako celek, počínaje pythagorejským laděním, přes ladění temperované až k přirozenému didymickému ladění a k praktické aplikaci. Tři části této kapitoly pak vyústí do návodu, jak využít jednotlivých druhů ladění za účelem vytvoření uceleného systému, vyhovujícího všem intonačním požadavkům.

Z tohoto návodu vychází rozbor výhod a úskalí při temperovaném ladění problémových tónin, harmonická a melodická intonace, praktické návody ke studiu, intonační cvičení, i využití vhodného materiálu pro upevnění správné intonace. Ježek neopomíjí ani rozbor intonace v bitonálních a polytonálních skladbách, plus intonaci kvartových a zahuštěných akordů, jimž se kvartety od první čtvrtiny 20. století nevyhýbají.

Další kapitolou je souhra: nástupy, technika nasazení, průběh not, křivka jako základ organické souhry a její nácvik.

5. kapitola nese název Tvůrčí analýza při práci komorního souboru. Jejím obsahem je mimo jiné srovnávání možných analytických přístupů, popis analytických metod, uplatnění analýzy s ohledem na typ repertoáru a konkrétní doporučení v tomto odvětví.

Velmi důležitá je i 6. kapitola, pojednávající o spolupráci a lidském soužití ve smyčcovém kvartetu. Ježek definuje psychologické elementy jako jsou vůdčí role, rozhodování, kompromis, komunikace na zkouškách i mimo ně, dlouhodobé motivace, jak se vyhnout ponorkové nemoci a další psychologická úskalí dlouhodobého pobytu v této "kosmické lodi".

Následuje závěr – rekapitulace dříve řečeného, seznam vyobrazení a bibliografie.

Byl jsem 20 let členem Sukova kvarteta a jelikož jsme nebyli full time kvartet, ale spíše jsme provozovali tuto činnost jako duševní hygienu k orchestrální hře a pedagogice, nebylo nutno řešit „dětské nemoci“. Moji kolegové byli dlouholetými zkušenými hráči České filharmonie, takže správné čtení všech znaků notového písma nebylo na zkouškách příliš zkoumáno. Jelikož jsme hráli převážně soudobé skladby, byly aktuální zejména otázky souhry a co nejúplnější vystižení skladatelových intencí. V systému práce, kdy každý člen byl schopen na první zkoušce zahrát svůj part na 90 % se jednalo především o architekturu a kontrasty. Hráli jsme sice také klasickou literaturu, ale do posledního šroubku jsme měli vypracováno pouze dílo Josefa Suka a dva kvartety Dvořákovy.

Největší přínos Ježkovy disertační práce vidím právě v důrazu na založení všech elementů kvartetní činnosti tak hluboko, aby na nich mohl vyrůst mrakodrap nikoli průměrné, ale vysoce kvalitní interpretace, schopné jak konkurence s kýmkoli doma i v zahraničí, tak vnitřního zadostiučinění při luštění skladatelova poselství a jeho tlumočení způsoby, schopnými ve vrcholné míře oslovit posluchače jak na živém koncertě, tak pomocí reprodukčních medií. Doktorand ví, o čem píše, neboť takovým školením prošlo Bennewitzovo kvarteto pod kuratelou hvězd kvartetního nebe – prof. Rainera Schmidta z Hagenova kvarteta a Waltera Levina z kvarteta La Salle.

Ježek usnadnil cestu všem dalším kvartetním adeptům, neboť prostudoval místo nich 35 knižních pramenů většinou zahraniční provenience, zabývajících se jak historickým vývojem kvartetních autorů, tak kvartetní hrou jako takovou. Soubory, které skuteční způsoby studia Ježkem navrhované, pak mohou

sáhnout po jednotlivých publikacích, týkajících se jak právě studovaných autorů, tak kvartetní hry jako takové, a prohloubit její jednotlivé prvky. Seznam pramenů je bohatý.

Existuje ovšem jedna složka, jíž se doktorand nemohl věnovat. Snad i proto, že patří do kategorie návodů jen těžko postižitelných slovy. Jde o výcvik emocionálně strhující interpretace, o předání co nejintenzivnějších pocitů energie, lyriky, dramatu, magických momentů, smutku, pláče, atd. Tyto stránky hry se vzpírají písemnému vyjádření, chtějíce být předávány pouze ústní tradicí z učitele na studenty, aby nebylo možné se naučit kvartetní hře pouze z literatury, samoobslužně. Velcí kvartetní učitelé, Wihan, Jaroš, Micka, Vlach a všichni ostatní, včetně brněnské větve, nám, Pražákům, méně známé, dodávali špičkovým kvartetům onu pověstnou třešničku, která byla jako poslední tah malířovým štětcem, poslední úder Michelangelovým dlátem, poslední pokyn režiséra. Jak to říká Oldřich Nový ve filmu *Hudba z Marsu* "Stojím tu před vámi jako pták na větvi, který vypouští poprvé svá mláďata a říká jim: Lette, lette, nadešel váš čas."

Když se souboru podaří předat posluchačům skladatelův vnitřní svět, který se stal majetkem celého kulturního lidstva, je to šťastný okamžik, jímž se zhodnotí dlouhé hodiny cizelování, diskusí a hádek. Je dobře, že něco z kvartetní didaktiky zůstává stále na vztazích mezi učitelem a jeho svěřenci. Zachová se tím vnitřní kontinuita národní školy. Všechno, co tomuto okamžiku předchází, se Ježkovi podařilo popsat velmi výstižně. Kéž jeho práce slouží ke zkrácení cesty na vrchol těm, kteří se rozhodli nešetřit svou krev, pot a slzy ve prospěch této Královny hudby, jíž je smyčcový kvartet.

Hodnotím A

Prof. Ivan Štraus